

Van Roodkeelplasje tot Grauwe Fitisbosje, zeldzaam- heden in de Lauwersmeer

Martijn Bot

Het Lauwersmeergebied heeft zoals bekend altijd een grote aantrekkingskracht uitgeoefend op grote aantallen vogels. Deze vogels trekken op hun beurt weer veel vogelaars aan. Er zijn met grote regelmaat, en in sommige perioden zelfs dagelijks, altijd wel vogelaars in het gebied aanwezig. Het systematisch afzoeken van al deze vogels leidt er onherroepelijk toe dat er jaarlijks de nodige dwaalgasten worden gevonden. Mede vanwege de ligging en de vele bezoekers mag de Lauwersmeer zich tot een van de beste gebieden van Nederland rekenen voor het vinden van zeldzaamheden.

Voor deze lezing is een persoonlijke lijst van 25 soorten opgesteld. Deze lijst zou er voor iemand anders wellicht anders uitzien, maar het geeft wel de mogelijkheden en de verscheidenheid van het gebied weer: van vooral zeldzame eenden, uiteraard veel steltlopers en enkele soorten roofvogels van de meer open en waterrijke gebieden, naar zangvogels in met name de omgeving van het dorp Lauwersoog tot enkele zeevogel-specialiteiten bij de zeetrek over de Waddenzee. Al met al een zeer gevarieerde lijst waar menig vogelaar jaloers op zal zijn.

Bij de bespreking van iedere soort werden het aantal gevallen (waarnemingen) in de Lauwersmeer en in Nederland genoemd, het gebied waar de soort normaal gesproken voorkomt werd besproken en er werden, onvermijdelijk bij deze vorm van vogels kijken, de nodige anekdotes omtrent de waarneming/ontdekking verteld (en die

25	Kleine Geelpootruiter
24	Grauwe Fitis
23	Terekruiter
22	Bijeneter
21	Citroenkwikstaart
20	Grote Franjepoot
19	Westelijke Baardgrasmus
18	Kortteenleeuwerik
17	Grote Grijze Snip
16	Stormvogeltje
15	Blauwvleugeltaling
14	Steppevorkstaartplevier
13	Vorkstaartplevier
12	Alpengierzwaluw
11	Arendbuizerd
10	Bastaardarend
9	Rode Rotslijster
8	Humes Bladkoning
7	Witstaartkievit
6	Siberische Strandloper
5	Grijze Strandloper
4	Kleine Zwartkop
3	Daurische Klauwier
2	Steltstrandloper
1	Roodkeelstrandloper

regelmatig tot enige hilariteit in de zaal leidden). Verder werd iedere soort begeleid met een foto die, voor zover mogelijk, gemaakt was in de Lauwersmeer.

De top 25 begon met de wat algemenere dwaalgasten (landelijk gezien), waarbij het broedgeval van de Bijeneters in 2002 uiteraard niet ontbrak. De onderste helft van

de lijst betrof de echte 'klappers'. Ook in vergelijking met de rest van Nederland (en soms zelfs Europa) blijven deze soorten zeer zeldzaam. De lijst eindigde dan ook terecht met de Roodkeelstrandloper. Deze vogel werd door Erik van Ommen ontdekt op een stukje slik vooraan in het Jaap Deensgat op 29 mei 1987 (vandaar dus ook de naam

Roodkeelplasje voor dit stukje Jaap Deensgat) en werd door maar weinig vogelaars gezien. Inmiddels zijn er in Nederland nu vijf gevallen vastgesteld, maar het blijft tot nu toe een van de moeilijkst te twitchen soorten. Met recht dus een echte 'mega' voor de Lauwersmeer!

40 jaar vogels tellen in de Lauwersmeer

Nico Beemster (Altenburg & Wymenga)

Waarschijnlijk is er geen ander natuurgebied in Nederland waar de vogelbevolking in de afgelopen 40 jaar zo'n enorme ontwikkeling heeft doorgemaakt dan de Lauwersmeer. Vanaf de inpoldering zijn de ontwikkelingen in het aantal broedvogels en niet-broedvogels jaarlijks bijgehouden.

De belangrijkste factoren voor de ontwikkeling van de vogelbevolking in de Lauwersmeer worden hieronder besproken.

Natuurlijke ontwikkeling van de vegetatie onder invloed van ontzilting

Na de inpoldering is op de platen een natuurlijke successie van de vegetatie op gang gekomen. Hierbij vindt globaal een opvolging plaats van zoute pioniervegetaties, via grasland (zilt en later ontzilt) en (droge) rietvegetaties naar struweel en bos. Zoute pioniervegetaties domineerden tot het midden van de jaren zeventig, natuurlijke graslanden in de tweede helft van de jaren zeventig en de eerste helft van de jaren tachtig en rietvegetaties vanaf het eind van de jaren tachtig. De laatste jaren worden struweel en bos steeds belangrijker. Bij deze ontwikkelingen lopen hogere delen van de platen voor op de lagere delen.

Onder invloed van de vegetatieontwikkeling veranderde de vogelbevolking enorm. In de eerste jaren kwamen vooral vogels van pioniervegetaties voor, later vooral vogels van graslanden en tegenwoordig steeds meer vogels van riet- en bosvegetaties. De vogelbevolking van het open water, vooral afhankelijk van fonteinkruidvegetaties in ondiep water, ontwikkelde zich meer geleidelijk.

Vegetatiebeheer (vooral vanaf 1982)

In het begin van de jaren tachtig was de vegetatiesuccessie in het natuurgebied in een stadium gekomen dat een keuze moest worden gemaakt: of de natuurlijke successie haar gang laten gaan of de openheid (proberen) te handhaven door middel van beheer. Vanaf 1982 wordt een belangrijk deel van het gebied beheerd door middel van seizoensbeweiding, een ander deel wordt vanaf 1989 beheerd door middel van jaarrondbeweiding.

Onder invloed van seizoensbeweiding zijn delen van het natuurgebied open gebleven. Bij jaarrondbeweiding was dat veel minder het geval. De laatste jaren blijkt steeds meer dat ook op de beweidde platen de bosontwikkeling doorgaat en dat de gunstige invloed van beweiding op broedvogels en niet-